

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาผลตอบแทนในการลงทุนเพื่อการศึกษาของมหาบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยแบ่งผลตอบแทนออกเป็น ผลตอบแทนที่เป็นตัวเงิน และผลตอบแทนที่ไม่เป็นตัวเงิน . ซึ่งเป็นการวิจัยที่ศึกษาผลตอบแทนการลงทุนเพื่อการศึกษาที่เป็นตัวเงินในระดับสูงกว่า ระดับปริญญาตรี และผลตอบแทนที่ไม่เป็นตัวเงินอย่างเป็นระบบครั้งแรก เนื่องจากนักเศรษฐศาสตร์การศึกษาได้ละเลยผลตอบแทนที่ไม่เป็นตัวเงินมาโดยตลอด ทั้ง ๆ ที่ทราบว่าผลตอบแทนนี้มีอยู่จริง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ มหาบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ 6 คณะ คือ คณะนิติศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ และคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทมหาบัณฑิตระหว่างปีการศึกษา 2525 - 2527 จำนวน 392 คน โดยกลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามคณะที่ศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม 2 ชุด ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยที่แบบสอบถามชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษานำ (Pilot Study) มีลักษณะเป็นแบบเติมคำ และเลือกตอบ เกี่ยวกับสถานการณ์ทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เหตุจูงใจในการเข้าศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา สภาพการทำงาน ค่าใช้จ่ายขณะศึกษา รายได้ปัจจุบัน และผลตอบแทนการลงทุนในส่วนที่ไม่เป็นตัวเงิน แบบสอบถามชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่ใช้ศึกษาจริง มีลักษณะคล้ายคลึงกับแบบสอบถามชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบเติมคำ และเลือกตอบ เกี่ยวกับสถานการณ์ทั่วไป ค่าใช้จ่ายในการทำวิทยานิพนธ์ สภาพการทำงานก่อนเข้าศึกษา และหลังจากสำเร็จการศึกษา รายได้ปัจจุบันและผลตอบแทนการลงทุนในส่วนที่ไม่เป็นตัวเงิน ผู้วิจัยวิเคราะห์ความเที่ยงของแบบสอบถามโดยวิธีทดสอบซ้ำ (Test Retest) ทาร้อยละของความสอดคล้องของการตอบ 2 ครั้ง ด้านสภาพทั่วไปเท่ากับ 94.87 ด้านเป็นตัวเงินเท่ากับ 86.5 ด้านการตีค่าผลตอบแทนเท่ากับ 87.81 และด้านการประเมินผลตอบแทนเท่ากับ 87.73

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษานำผู้วิจัยแจกแบบสอบถามโดยการสุ่มในวันลงทะเบียนภาคต้น ประจำปีการศึกษา 2531 รับแบบสอบถามคืนทางไปรษณีย์ และข้อมูลของมหาดินเขต ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามและรับคืนทางไปรษณีย์

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS* คำนวณค่าความถี่ ร้อยละ มีชดิมเลขคณิต ของสถานภาพทั่วไป ค่าใช้จ่ายส่วนตัว ค่าใช้จ่ายในการทำวิทยานิพนธ์ของกลุ่มตัวอย่าง หาสมการถดถอยเพื่อเป็นสมการประมาณรายได้ของมหาดินเขตจนถึงอายุ 60 ปี นำต้นทุนและผลประโยชน์ที่คำนวณได้คำนวณค่าอัตราผลตอบแทนที่เป็นค่าตัวเงิน โดยใช้โปรแกรมภาษา Fortran ที่ผู้วิจัยเขียนขึ้นเอง ส่วนผลตอบแทนที่ไม่เป็นตัวเงิน ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS* หาค่าสัดส่วนของการประเมินว่า มีผลตอบแทนที่ได้รับเพิ่มขึ้นเนื่องจากเข้าศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาคู่ค้ำกับการลงทุนหรือไม่

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของมหาดินเขตทางสังคมศาสตร์ ต้นทุนทางการศึกษา อัตราผลตอบแทนส่วนที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของมหาดินเขตทางสังคมศาสตร์

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่สำรวจ ปรากฏว่ามีสัดส่วนของเพศหญิงใกล้เคียงกับเพศชาย อายุของผู้สำเร็จการศึกษา มีตั้งแต่ 26 - 60 ปี โดยมีอายุอยู่ในช่วง 31 - 35 ปีมากที่สุด เวลาเฉลี่ยที่ใช้ในการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาคือ 6.77 ภาคการศึกษา หรือ 3.38 ปี ส่วนใหญ่ใช้เวลาศึกษาภาคฤดู 3 ภาคการศึกษา และใช้เวลาในการทำวิทยานิพนธ์ประมาณ 1 - 3 ภาคการศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนมากจะมีรายได้ประจำก่อนเข้าศึกษา และระหว่างศึกษาดังนั้น จึงใช้รายได้ของตนเองเป็นทุนในการศึกษาเป็นส่วนใหญ่ เป็นหน่วยงานประเภทราชการและเมื่อสำเร็จการศึกษา ลักษณะหน่วยงานหลังสำเร็จการศึกษา ส่วนใหญ่เป็นราชการเช่นเดียวกัน หลังจากสำเร็จการศึกษามีการเปลี่ยนงานบ้าง ซึ่งส่วนมากจะเปลี่ยนงานเพียงครั้งเดียวเท่านั้น

2. ต้นทุนทางการศึกษา

ต้นทุนทางการศึกษาแบ่งออกเป็น ค่าใช้จ่ายส่วนตัว ค่าใช้จ่ายที่จ่ายให้กับสถาบันการศึกษา ค่าใช้จ่ายในการทำวิทยานิพนธ์ ต้นทุนทางการศึกษา 2 ส่วนแรก ได้จากการศึกษานำ ซึ่งสามารถคำนวณต้นทุนทั้ง 2 ส่วนนี้ จากนิสิตบัณฑิตศึกษาชั้นปีที่ 1 - 4 เท่านั้น ไม่มีข้อมูลจากนิสิตบัณฑิตศึกษาชั้นปีที่ 5 เนื่องจากนิสิตบัณฑิตศึกษาชั้นปีที่ 5 สำเร็จการศึกษาแล้วไม่ต้องมาลงทะเบียนเรียนอีก แต่ค่าใช้จ่ายควรมีค่าประมาณไม่แตกต่างจากค่าใช้จ่ายเฉลี่ยทั้งหมด ดังนั้น ค่าเฉลี่ยค่าใช้จ่ายต่อคนต่อปี ที่คำนวณได้ควรใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุดแล้ว ถึงแม้จะไม่มีค่าใช้จ่ายของนิสิตชั้นปีที่ 5 ก็ตาม ส่วนค่าใช้จ่ายในการทำวิทยานิพนธ์เป็นค่าเฉลี่ยต่อคนต่อปีของมหาบัณฑิต นำค่าใช้จ่ายทุกส่วนมารวมกัน ปรับราคาด้วยดัชนีราคาผู้บริโภค เป็นต้นทุนทางการศึกษา ซึ่งนำมาเฉลี่ยต่อคนต่อปี มีค่าเท่ากับ 39,203.91 บาท และค่าใช้จ่ายในการทำวิทยานิพนธ์เฉลี่ยต่อคนมีค่าเท่ากับ 9,122.79 บาท

3. ผลประโยชน์หลังสำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

ผลประโยชน์หลังสำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาประกอบด้วย รายได้ปัจจุบันจากงานประจำ หลังเสียภาษีรวมกับผลประโยชน์พิเศษและรายได้พิเศษจากการทำงานอื่น ๆ ที่ไม่ใช่งานประจำ นำมาเฉลี่ยต่อคนต่อปี จำแนกตามอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม ตั้งแต่อายุ 26 - 60 ปี ส่วนใหญ่รายได้จะเพิ่มขึ้นตามอายุ แต่มีเฉพาะบางช่วงอายุที่ไม่มีรายได้ เนื่องจากไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุอยู่ในช่วงอายุนั้น ๆ ปรับรายได้จากข้อมูลดิบเพื่อให้เป็นรายได้เนื่องจากการศึกษาเท่านั้น โดยการสร้างสมการประมาณรายได้ด้วยวิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แล้วปรากฏว่าตัวแปรที่ส่งผลต่อรายได้คือ log ของอายุ อาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัว อาชีพงานเอกชน อาชีพราชการ และคณะที่ศึกษา (คณะครุศาสตร์) รวมทั้งหมด 5 ตัวแปร ร่วมกันอธิบายรายได้หลังสำเร็จการศึกษาได้ร้อยละ 33.58 หลังจากปรับรายได้ จะมีรายได้โดยเฉลี่ยต่อคนต่อปี ต่ำสุดคือ 64,728.00 บาท และสูงสุดเท่ากับ 171,919.20 บาท

4. อัตราผลตอบแทนในส่วนที่เป็นตัวเงิน

จากต้นทุนทางการศึกษาและผลประโยชน์หลังสำเร็จการศึกษา ห้ออัตราผลตอบแทน โดยคำนวณจากอัตราผลตอบแทนภายใน ซึ่งเป็นอัตราส่วนลดที่ทำให้ค่าปัจจุบันของต้นทุนการศึกษา เท่ากับค่าปัจจุบันของผลประโยชน์จากการศึกษา ได้อัตราผลตอบแทนที่เป็นตัวเงินเท่ากับ 13.62 ซึ่งหมายความว่า การลงทุนทางการศึกษาของนิสิตบัณฑิตศึกษา ให้ผลตอบแทนที่เป็นตัวเงินคุ้มค่ามาก เมื่อเทียบกับการนำเงินฝากธนาคารพาณิชย์ซึ่งจะได้ดอกเบี้ยจากเงินฝากประจำประเภท 12 เดือน เพียงร้อยละ 9.25 เท่านั้น .

5. ผลตอบแทนในส่วนที่ไม่เป็นตัวเงิน

แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ผลตอบแทนทางด้านวิชาการและผลตอบแทนทางด้านส่วนตัวบุคคล ซึ่งสามารถแบ่งย่อยได้เป็น ด้านตำแหน่งหน้าที่การงานและด้านการยอมรับของผู้อื่น โดยให้ มหาวิทยาลัยตีค่าและประเมินผลตอบแทนที่กำหนดให้ พบว่า มหาวิทยาลัยตีค่าว่าได้รับผลตอบแทนทางด้านวิชาการเพิ่มขึ้นในระดับสูง (ระหว่างร้อยละ 80-89) และสูงมาก (มากกว่าร้อยละ 90) เป็นส่วนมาก ยกเว้น ความรู้สึกว่าตนเองมีความเด่นทางวิชาการ เมื่อพิจารณาการประเมินผลตอบแทนว่าได้รับคุ้มค่าหรือไม่ มีผลตอบแทนที่มีผู้ประเมินอยู่ในระดับสูง (มากกว่าร้อยละ 80) ไม่ว่าจะเป็นส่วนรวมหรือจำแนกตามคณะ คือ ความสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยเหตุผลและความสามารถมองปัญหาในแง่มุมที่กว้างขึ้นและเป็นระบบ และผลตอบแทนทางด้านนี้มีผู้ประเมินน้อยกว่าร้อยละ 50 เมื่อจำแนกตามคณะ คือ ความสามารถจัดกิจกรรมทางวิชาการ (คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี) และความรู้สึกว่าตนเองมีความเด่นทางวิชาการ (คณะเศรษฐศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ และคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี)

ส่วนผลตอบแทนทางด้านส่วนตัวบุคคล (ด้านตำแหน่งหน้าที่การงาน) ส่วนมากจะมีการตีค่าว่าได้รับเพิ่มขึ้นในระดับปานกลาง (ระหว่างร้อยละ 70-80) และในระดับสูง (ระหว่างร้อยละ 80-89) ยกเว้น ความสามารถนำความรู้มาเสริมกับงานที่ทำและความมั่นใจในการทำงาน ที่มีการตีค่าว่าได้รับเพิ่มขึ้นในระดับสูงมาก (มากกว่าร้อยละ 90) การมีความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ มีการตีค่าว่าได้รับเพิ่มขึ้นในระดับต่ำ (ระหว่างร้อยละ 60-70) และการมีความรู้หรือคุณวุฒิช่วยให้ดำรงตำแหน่งหน้าที่สูงขึ้นเป็นผลตอบแทนที่มีการตีค่าว่าได้รับเพิ่มขึ้นในระดับที่ต่ำมาก (ระหว่างร้อยละ 50-60) เมื่อพิจารณาการประเมินผลตอบแทนจะมีลักษณะคล้ายคลึงกับการตีค่าผลตอบแทน

และผลตอบแทนทางด้านส่วนตัวบุคคล (ด้านการยอมรับของผู้อื่น) จะมีการตีค่าว่าได้รับ

เพิ่มขึ้นในระดับสูงถึงสูงมาก แต่เมื่อพิจารณาจำแนกตามคณะแล้ว พบว่า มีผลตอบแทนบางจำนวนที่มีการตีค่าในระดับปานกลางและระดับต่ำ ได้แก่ ผู้ร่วมงานยอมรับฟังความคิดเห็นทางด้านวิชาการ (คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี) ผู้ร่วมงานยอมรับฟังความคิดเห็นทางด้านส่วนตัว (คณะนิติศาสตร์และคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี) ผู้ร่วมงานให้ความร่วมมือประสานงาน (คณะนิเทศศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ และคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี) ความรู้สึกไม่ต้อยกว่าหรือทัดเทียมกับเพื่อนฝูงหรือผู้ร่วมงาน (คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี) บุคคลอื่นให้ความสำคัญแก่ปริญญานั้นที่ได้รับมา (คณะนิเทศศาสตร์ และคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี) และความสามารถเข้าสู่สังคมของนักวิชาการได้ (คณะเศรษฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ และคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี) เมื่อพิจารณาทางด้านผลการประเมินผลตอบแทนแล้ว พบว่า มีลักษณะคล้ายคลึงกับการตีค่าผลตอบแทนและมีผลตอบแทนบางจำนวนเมื่อจำแนกตามคณะแล้วมีผู้ประเมินน้อยกว่าร้อยละ 50 คือ บุคคลอื่นให้ความสำคัญแก่ปริญญานั้นที่ได้รับมาและความสามารถเข้าสู่สังคมของนักวิชาการได้ (คณะเศรษฐศาสตร์)

โดยสรุปแล้ว ผลตอบแทนการลงทุนเพื่อการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาไม่ว่าจะเป็นรูปตัวเงินหรือไม่ก็ตามนับว่าเป็นผลตอบแทนที่คุ้มค่ากับการลงทุน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ต้นทุนทางการศึกษา

จากการวิจัยพบว่า ต้นทุนทางการศึกษาซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่ผลิตบัณฑิตศึกษาจ่ายระหว่างศึกษามีค่าเฉลี่ยต่อคนต่อปีเท่ากับ 39,203.91 บาท ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูง เมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งเป็นการศึกษาก่อนการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา เช่น เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนกับต้นทุนส่วนบุคคลของนักศึกษามหาวิทยาลัยหอการค้าไทย จากงานวิจัยของตัญย สติธธนาวุธ (2521) ต้นทุนส่วนบุคคลของนักศึกษาวิทยาลัยครูอุดรธานี จากงานวิจัยของ นิพนธ์ บุญรักษา (2527) ต้นทุนส่วนบุคคลของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าวิทยาเขตลาดกระบัง (เป็นต้นทุนส่วนบุคคลสูงสุดของการศึกษาระดับปริญญาตรี) จากงานวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2528) (รายละเอียดต้นทุนส่วนบุคคลอยู่ในตารางที่ 16 ภาคผนวก ค) เท่ากับ 17.87 : 1, 2.54 : 1 และ 1.40 : 1 ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากนิสิตบัณฑิตศึกษาต้องมีค่าใช้จ่ายการทำวิทยานิพนธ์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร ปริญญาโทบัณฑิตจึงทำให้มีต้นทุนทางการศึกษาสูง แต่การทำวิทยานิพนธ์จะได้ผลประโยชน์อื่น ๆ

ทั้งทางด้านวิชาการและการฝึกประสบการณ์ทางการวิจัย ที่คุ้มค่ากับการลงทุนที่เพิ่มขึ้น

จากการศึกษาพบว่ามีนิสิตจำนวนมากที่ใช้เวลาเรียนเกินหลักสูตร นอกจากจะทำให้ต้นทุนทางการศึกษาเพิ่มขึ้นมากแล้วยังเป็นการแสดงถึงความสูญเปล่าทางการศึกษาและการสูญเสียผลประโยชน์ทางสังคม ทั้งนี้เนื่องจากผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับนี้จะเป็นมันสมองของประเทศ ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหานี้

2. ผลประโยชน์หรือรายได้ของมหานัทิต

ผลประโยชน์หรือรายได้ของมหานัทิตสามารถคำนวณจากผลต่างของรายได้ของผู้สำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษากับรายได้ของผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ใช้รายได้จากเงินเดือนข้าราชการบัญชี 3 เริ่มต้นอายุ 26 ปี มีรายได้เทียบเท่าระดับ 3 ชั้น 6 (เงินเดือน 3,325 บาท) เนื่องจากคิดว่าผู้สำเร็จระดับปริญญาตรี มีอายุเฉลี่ย 21 ปี เข้ารับราชการในระดับ 3 ชั้น 1 (เงินเดือน 2,765 บาท) เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเป็นข้าราชการถึงร้อยละ 80 ทำให้ผลต่างของรายได้ที่คำนวณได้อาจจะสูงกว่าที่ควรจะเป็นจริงบ้างเล็กน้อย

รายได้ที่ปรับแล้วของผู้สำเร็จแล้วของระดับบัณฑิตศึกษาสามารถคำนวณจากสมการถดถอยพหุคูณ (ดังได้กล่าวรายละเอียดแล้วในหัวข้อที่ 3) แต่ผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากคณะครุศาสตร์และผู้มีอาชีพรับราชการมีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายเป็นลบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรี ผลานุรักษ์ (2531) ซึ่งมีตัวแปรทำนายรายได้คือ อาชีพข้าราชการมีสัมประสิทธิ์การทำนายเป็นลบ เช่นเดียวกัน ส่วนค่าสัมประสิทธิ์การอธิบาย (R^2) = 0.3358 เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยของ บลาจด์ (Blaug 1971) (R^2 = 0.575) ลีตและมิลเลอร์ (Reed and Miller 1970) (R^2 = 0.18) แอสเฟินเฟลเตอร์ และ มูนเน่ (Ashenfelter and Mooney 1968) (R^2 = 0.29) ฮาร์นอส (Hanoch 1967) (R^2 = 0.40) พัชรี ผลานุรักษ์ (2531) (R^2 = 0.45) ซึ่งนับว่าเป็นค่าสัมประสิทธิ์การอธิบายที่ไม่ต่ำจนเกินไปนัก เมื่อพิจารณาส่วนต่างของรายได้พบว่าเริ่มมีค่าติดลบตั้งแต่อายุ 49 ปี แสดงว่า รายได้ของมหานัทิตของสังคมศาสตร์น้อยกว่ารายได้ของผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากบัญชีเงินเดือนข้าราชการบัญชี 3 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บลาจด์ (Blaug) จะมีรายได้ที่ปรับแล้วสูงสุดเมื่อประชากรอายุ 47 ปี หลังจากนั้นรายได้จะ

ลดลง และสอดคล้องกับรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างอายุ-รายได้ (Age - Earning Profile) ซึ่งจะมีลักษณะของรายได้เพิ่มขึ้นตามอายุจนถึงช่วงอายุหนึ่ง หลังจากนั้นรายได้จะคงที่หรืออาจจะลดลงตามอายุที่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อมีอายุสูงขึ้น การหารายได้พิเศษหรือกำลังที่จะทำงานลดลง

3. อัตราผลตอบแทนที่เป็นตัวเงิน

จากผลการวิจัยพบว่ามีค่าเท่ากับร้อยละ 13.62 ซึ่งเป็นอัตราค่อนข้างสูง แสดงให้เห็นถึงสภาพของการลงทุนและผลตอบแทนที่อาจจะได้รับ เนื่องจากเข้ารับการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งมีค่าเท่ากับร้อยละ 9.25 แสดงว่า การลงทุนในการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเป็นการลงทุนที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่าการลงทุนในการฝากประจำประเภท 12 เดือนของธนาคารพาณิชย์

เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราผลตอบแทนในการศึกษาระดับอื่น เช่น จากการศึกษาของ บลางค์ มีอัตราผลตอบแทนส่วนบุคคลระดับประถมต้น ประถมปลาย มัธยมศึกษาสายสามัญ มัธยมศึกษาสายอาชีพ ฝึกหัดครู และอุดมศึกษา เท่ากับ 38, 16, 11, 13, 9 และ 11 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าอัตราผลตอบแทนจากงานวิจัยนี้ใกล้เคียงกับอัตราผลตอบแทนในระดับอุดมศึกษาของ บลางค์ และจะสูงกว่าอัตราผลตอบแทนในระดับการศึกษาที่ต่ำกว่าไม่ว่าจากการศึกษาของ วัชรวิ วิชาสเดชานนท์ (อัตราผลตอบแทนส่วนบุคคลของผู้สำเร็จอาชีวะสูงสุด เท่ากับ 12.75) การศึกษาของ นิพนธ์ บุญรักษา (อัตราผลตอบแทนส่วนบุคคลของนักศึกษาวิทยาลัยครูอุดรธานีระดับ ปกศ. สูง เท่ากับ 9.80 และ ระดับปริญญาตรี เท่ากับ 5.11) หรือจากงานวิจัยของ พงษ์สิทธิ์ สิริบริวรรเพ็ทท์ (อัตราผลตอบแทนส่วนบุคคลของการฝึกหัดครูระดับ ปกศ. ปกศ. สูง และปริญญาตรี เท่ากับ 7.32 , 9.78 และ 9.53 ตามลำดับ) ยกเว้นจากการศึกษาของ พัชรวิ พลานุกรณ์ (อัตราผลตอบแทนส่วนบุคคลของนักศึกษาวิทยาลัยช่างศิลป์ เท่ากับ 15.75) และการศึกษาของ ดนัย สถิตธนาวุฒิ (อัตราผลตอบแทนส่วนบุคคลของนักศึกษาในวิทยาลัยเอกชน เท่ากับ 22.76)

จากผลการวิจัยสามารถหาค่าอัตราผลตอบแทนในการลงทุนเพื่อการศึกษาได้เท่ากับ 13.62 แสดงว่าการลงทุนเพื่อการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา เป็นการลงทุนคุ้มค้ำกับต้นทุนที่จ่ายไป จึงเป็นการสนับสนุนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะ เข้าศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาสมควรลงทุนในการศึกษาระดับนี้ สำหรับบัณฑิตวิทยาลัยมีเหตุผลเพียงพอในการปรับค่าหน่วยกิต เนื่องจากผลตอบแทนตกอยู่กับผู้เรียน

เป็นส่วนมาก แต่ควรมีการศึกษาข้อมูลทางด้านอื่น ๆ ประกอบด้วย และควรคำนึงว่านิสิตบัณฑิตศึกษาจะต้องมีภาระในการเลี้ยงดูครอบครัวรวมทั้งค่าใช้จ่ายอื่น ๆ

4. ผลตอบแทนส่วนที่ไม่เป็นตัวเงิน

การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเป็นการศึกษาที่แตกต่างจากการศึกษาในระดับอื่น ๆ เนื่องจากเป็นการศึกษาระดับสูงสุด ผู้ที่เข้าศึกษาในระดับนี้ส่วนมากเป็นผู้ที่ทำงานแล้ว ซึ่งการเข้าศึกษาต่อในระดับนี้อาจทำให้สูญเสียรายได้ที่ควรจะได้รับหรือได้รับน้อยลง แสดงให้เห็นว่าการเข้าศึกษาต่อในระดับนี้ต้องการสิ่งอื่นนอกเหนือจากสิ่งตอบแทนที่เป็นตัวเงิน ซึ่งอาจจะเป็นจากความต้องการทางด้านสังคม (Social Needs) ตามทฤษฎีของมาสโลว์ (A. H. Maslow 1970) เมื่อความต้องการทางด้านร่างกายและความปลอดภัยได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการทางด้านสังคมซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น การอยู่ร่วมกันและการได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น ความรู้สึกที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มทางสังคม และปรัชญาระดับบัณฑิตศึกษา ลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ แสดงถึงความต้องการหรือความคาดหวังว่าผู้ที่จบการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาควรเป็นผู้ที่มีวิชาชีพระดับสูงพอที่จะประกอบอาชีพ มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชา สามารถค้นคว้าวิจัยเพื่อที่จะเป็นผู้นำทางวิชาการ มีความเชื่อมั่นทางวิชาการ

ในการศึกษารุ่นนี้แบ่งผลตอบแทนที่ไม่เป็นตัวเงินออกเป็น 2 ส่วน คือ ทางด้านวิชาการและตัวบุคคล เพื่อให้สอดคล้องกับปรัชญาระดับบัณฑิตศึกษา ลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ และความต้องการของผู้เข้าศึกษาระดับนี้ พบว่า มหาลัยทางด้านสังคมศาสตร์ตีค่าผลตอบแทนทางด้านวิชาการว่าได้รับเพิ่มขึ้นสูงมาก ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาระดับบัณฑิตสูงมาก ยกเว้นความรู้สึกว่าตนเองมีความเด่นทางวิชาการ เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามอาจไม่มีโอกาสแสดงความสามารถที่ได้ศึกษามาโดยตรงหลังสำเร็จการศึกษา อีกทั้งในหน่วยงานอาจมีผู้ที่มีความรู้ระดับเดียวกันหรือสูงกว่าจำนวนมาก และเป็นลักษณะนิสัยของคนไทยที่มีความถ่อมตัว ไม่ยอมรับว่าตนเองมีความสามารถสูง และผลตอบแทนทางด้านวิชาการที่มีการตีค่าว่าได้รับเพิ่มขึ้นสูงมาก ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ และความสามารถในการทำงานวิจัยเกี่ยวกับสาขาที่เรียนมา ทั้งนี้เนื่องจากข้อบังคับในหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต ก ต้องทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งเปรียบเสมือนการได้ฝึกหัดหรือปฏิบัติจริง เกี่ยวกับการทำวิจัยในสาขาที่สำเร็จมาและหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต ก เป็นหลักสูตรที่มีนิสิตบัณฑิตศึกษาเรียนเป็นจำนวนมาก ประกอบกับในหลักสูตรระดับที่ต่ำกว่า ส่วนมากไม่ต้องทำวิทยานิพนธ์

แต่เมื่อพิจารณาผลตอบแทนทางด้านส่วนตัวบุคคล (ด้านตำแหน่งหน้าที่การงาน) จะเห็นได้ว่ามีผลตอบแทนจำนวนหนึ่งที่มีการตีค่าว่าได้รับเพิ่มขึ้นในระดับต่ำ ถึงแม้ว่ามหาดินจะได้รับความรู้ความสามารถทางวิชาการเพิ่มขึ้นเป็นส่วนมากก็ตาม แต่ไม่สามารถหรือมีโอกาสนำไปปฏิบัติงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลตอบแทนที่ได้ความรู้หรือคุณวุฒิช่วยให้ดำรงตำแหน่งสูงขึ้นหรือมีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากมหาดินต้องลาราชการเพื่อมาศึกษาต่อ จึงทำให้ไม่ได้รับการขึ้นเงินเดือนตลอดเวลามาศึกษาต่อและต้องกลับไปทำงานตำแหน่งเดิม ซึ่งไม่จำเป็นต้องใช้ความรู้ที่ศึกษามา

เมื่อพิจารณาผลตอบแทนทางด้านส่วนตัวบุคคล (ด้านการยอมรับของบุคคลอื่น) ปรากฏว่า มหาดินส่วนใหญ่มีผลตอบแทนที่มีสัดส่วนของการประเมินมากกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ประเมินทั้งหมด ได้แก่ ผู้ร่วมงานยอมรับฟังความคิดเห็นทางด้านวิชาการตนเอง การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ความรู้สึกไม่ด้อยกว่าหรือทัดเทียมกับเพื่อนฝูงหรือผู้ร่วมงาน ความภูมิใจในตนเองที่สำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา เป็นที่ชื่นชมของครอบครัวญาติพี่น้องหรือมิตรสหาย เข้าใจผู้อื่นในด้านต่าง ๆ มากขึ้น แสดงให้เห็นว่าความต้องการทางสังคม ตามทฤษฎีของมาสโลว์ ของมหาดินทางสังคมศาสตร์ ซึ่งเป็นความต้องการอย่างหนึ่งในการเข้าศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ได้รับการตอบสนองบ้าง แต่ผลตอบแทนบางข้อที่มีสัดส่วนของการประเมินน้อยกว่าครึ่งหนึ่ง ได้แก่ ผู้ร่วมงานให้ความร่วมมือประสานงาน และสามารถเข้าสู่สังคมของนักวิชาการ ทั้งนี้อาจจะเป็นค่านิยมที่ยกย่องผู้ที่จบการศึกษาจากต่างประเทศมากกว่าผู้สำเร็จการศึกษามายในประเทศ

จะเห็นได้ว่าผลตอบแทนที่เป็นตัวเงินบางจำนวนนั้น มหาดินยังไม่ได้รับในปัจจุบัน แต่คาดว่าจะได้รับผลตอบแทนนั้น ๆ กลับมาในอนาคต เช่น การเลื่อนฐานะทางสังคม การเลื่อนตำแหน่งหน้าที่ เป็นต้น จึงน่าตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับหน่วยงานและสังคมจะได้รับผลตอบแทนเช่นไรจากการที่ส่งบุคคลนั้น ๆ เข้าศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา จนสำเร็จเป็นมหาดินศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยผลตอบแทนที่แตกต่างจากการวิจัยที่ผ่านมา เป็นการวิจัยครั้งแรกที่มีการจำแนกผลตอบแทนส่วนบุคคลที่ไม่เป็นตัวเงินให้เป็นระบบ จึงควรมีการศึกษาผลตอบแทนที่ไม่เป็นตัวเงินในรูปแบบอื่น ๆ เช่น ผลตอบแทนที่สังคมจะได้รับจากผู้สำเร็จการศึกษา

ระดับนี้ด้วยวิธีการให้หัวหน้าหน่วยงาน เพื่อนร่วมงาน หรือผู้รับบริการจากมหาวิทยาลัยเหล่านั้น ประเมินผลตอบแทนเปรียบเทียบระหว่างก่อนและหลังที่มหาวิทยาลัยสำเร็จการศึกษา

2. เนื่องจากมหาวิทยาลัยทางสังคมศาสตร์ส่วนมากรับราชการ การใช้อายุราชการ คำนวณหาผลตอบแทนแทนอายุจริงดังเช่นในการวิจัยครั้งนี้ อาจจะได้ผลตอบแทนครบถ้วนเกี่ยวกับ ประสบการณ์ของคนรับราชการที่เป็นจริงกว่า ดังนั้นควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลตอบแทน โดยใช้ อายุราชการของผู้รับราชการ และการศึกษาวิจัยผลตอบแทนของผู้ที่ทำงานเอกชน โดยเฉพาะ

3. ควรมีการศึกษาผลตอบแทนของมหาวิทยาลัยที่ใช้เวลาในการศึกษาต่างกัน รวมทั้งผู้ที่ ออกกลางคัน ไม่สามารถสำเร็จการศึกษา เนื่องจากบุคคลเหล่านี้จะมีต้นทุนทางการศึกษาที่แตกต่าง กันและสูงกว่าที่ควรจะเป็น

4. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยทุก ๆ ด้าน ควรมีการ ศึกษาผลตอบแทนทางด้านสังคมด้วย รวมทั้งศึกษาผลตอบแทนของมหาวิทยาลัยสาขาอื่น ๆ ด้วย อาทิ สาขาวิทยาศาสตร์หรือสาขามนุษยศาสตร์

5. บัณฑิตวิทยาลัยควรมีการตั้งกองทุนสนับสนุนการศึกษาช่วยเหลือนิสิต โดยอาจทำเป็น เงินยืมเพื่อการศึกษาและกำหนดระยะเวลาการคืนเงินหลังสำเร็จการศึกษา เพื่อลดปัญหาด้าน ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของนิสิตบัณฑิตศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ยังไม่มีงานทำและผู้ที่ไม่มีเงิน เดือนประจำ

6. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาว่าหัวหน้าหน่วยงานมีนโยบายอย่างไรที่ทำให้มหาวิทยาลัยกลับมาช่วยเหลือพัฒนาหน่วยงานตรงตามความรู้ความสามารถที่ได้รับเพิ่มขึ้นจากการศึกษาอย่างสูงสุด

7. ควรมีการศึกษาติดตามผล (Follow up study) เกี่ยวกับผลตอบแทนที่มหาวิทยาลัย จะได้รับทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินที่เป็นจริงต่อเนื่องไป 5-10 ปีข้างหน้า เพื่อเป็นแนวทาง ในการคิดผลตอบแทนที่เป็นจริงและถูกต้องทั้งทางภาคราชการและเอกชน